

Examen VMBO-BB

2015

tijdvak 1
dinsdag 19 mei
13.30 - 15.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE BB

Bij dit examen hoort een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 56 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Staatsinrichting van Nederland

- 2p 1 In 1848 verschenen er in Den Haag posters met de teksten:
'Leve de Koning!'
en:
'Maar we willen wel verandering!'.
→ Welk begrip hoort bij de tekst 'Leve de Koning!'
→ En welk begrip hoort bij de tekst 'Maar we willen wel verandering!'
Kies telkens uit de mogelijkheden in de uitwerkbijlage.
- 1p 2 Een kaart van Europa in 1848:

Legenda:

- steden waar een revolutie of opstand uitbrak

Bij veel Europese landen staan bolletjes op de kaart. Bij Nederland staat geen bolletje.

Waarom staat er in de kaart bij Nederland geen bolletje?

Er staat bij Nederland geen bolletje, omdat

- A koning Willem II alle liberale leiders gevangen zette.
- B koning Willem II alle liberale ministers ontsloeg.
- C koning Willem II een nieuwe grondwet liet schrijven.
- D koning Willem II het algemeen kiesrecht instelde.

- 1p 3 In 1874 werd de Kinderwet van het Kamerlid Van Houten aangenomen waarbij kinderarbeid werd verboden.
Hieronder staan vier stappen over de totstandkoming van deze wet:
- 1 De Eerste Kamer keurde het wetsvoorstel goed.
 - 2 Het wetsvoorstel werd besproken in de Tweede Kamer.
 - 3 Koning Willem III ondertekende het wetsvoorstel.
 - 4 Van Houten maakte het wetsvoorstel tegen kinderarbeid.
- Zet de vier stappen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

- 1p 4 Foto 'Vereniging voor Vrouwenkiesrecht'

Toelichting

Op het bord in het midden staat 'Wij vragen grondwettelijke gelijkstelling van man en vrouw'.

Op het vaandel rechts staat 'Vereniging voor Vrouwenkiesrecht'.

Bij welke periode hoort deze foto?

- A 1900-1920
- B 1930-1950
- C 1960-1980

- 3p 5 Hieronder en op de volgende pagina staan drie politieke leiders, drie standpunten en drie afbeeldingen uit de periode 1900-1950:

Drie belangrijke politieke leiders:

- Abraham Kuyper
- Herman Schaepman
- Pieter Jelles Troelstra

Drie standpunten:

- a De arbeidsomstandigheden moeten verbeterd worden door middel van de achturige werkdag.
- b Katholieke scholen moeten betaald worden door de overheid.
- c Protestantse standpunten moeten in wetten te herkennen zijn.

afbeelding 1

Toelichting

Op de vlag staat: 'R.K. Staatspartij'.

afbeelding 2

Toelichting

Bovenaan staat: 'S.D.A.P. uit het donker naar het licht'.

afbeelding 3

Toelichting

Bovenaan staat: 'vóór gezag, volkskracht, vrijheid, sociaal recht'.

Rechtsonder staat: 'AR Anti-Revolutionair'.

- Welke standpunten en welke afbeeldingen passen bij deze politieke leiders? Vul in de uitwerkbijlage de ontbrekende nummers en letters in het schema in.

1p 6 Het drukken van een krant (rond 1930):

Toelichting

De naam van de krant die gedrukt wordt, is 'Het Volk, dagblad voor de arbeiderspartij'.

Van welke politieke stroming waren de meeste lezers van deze krant aanhangers?

- A confessionelen
- B feministen
- C liberalen
- D socialisten

1p 7 Een foto van een woning in de provincie Drenthe (1926):

Naast klassieke grondrechten kent de Nederlandse grondwet ook sociale grondrechten.

→ Door welk **sociaal grondrecht** is de situatie op de foto tegenwoordig niet meer mogelijk?

1p 8 Wat is een voorbeeld van een **sociaal grondrecht**?

- A de vrijheid van meningsuiting
- B de vrijheid van vergadering
- C het recht om te stemmen
- D het recht op rechtsbijstand

2p 9 Hieronder staan drie gebeurtenissen:

- 1 In 1927 startte de Rooms Katholieke Handelshogeschool een opleiding voor 28 economiestudenten.
- 2 Op 29 oktober 1983 was in Den Haag de grootste demonstratie uit de Nederlandse geschiedenis. Aan de demonstratie deden ongeveer 550.000 mensen mee. De mensen protesteerden tegen het plaatsen van kruisraketten in Nederland.
- 3 Op de Kop van Zuid in Rotterdam is in oktober 2003 met de bouw gestart van de Essalam Moskee. Het was toen de grootste moskee van Nederland en van Europa.

De gebeurtenissen hebben te maken met verschillende klassieke grondrechten in Nederland.

→ Geef per gebeurtenis aan over welk **klassiek grondrecht** het gaat.

- 2p **10** Vier krantenkoppen:
- 1 De Tweede Kamer bespreekt de begroting voor het volgend jaar.
 - 2 Een Tweede Kamerlid komt met een nieuw wetsvoorstel om cameratoezicht uit te breiden.
 - 3 Een Tweede Kamerlid van de PvdA stelt Kamervragen over de aanschaf van een nieuw gevechtsvliegtuig.
 - 4 Een Tweede Kamerlid van het CDA gaat een onderzoek leiden in het parlement naar de mislukte hogesnelheidslijn.

Vijf rechten:

- a het recht van amendement
 - b het recht van budget
 - c het recht van enquête
 - d het recht van initiatief
 - e het recht van interpellatie
- Geef per krantenkop aan welk recht erbij hoort. **Let op!** Er blijft één recht over.

- 2p **11** Vier uitspraken over de rechtsstaat:
- 1 Burgers worden beschermd tegen de overheid als de overheid zich niet aan de wet houdt.
 - 2 De minister van Justitie benoemt nieuwe rechters.
 - 3 De Tweede Kamerleden mogen zich niet bemoeien met uitspraken van rechters.
 - 4 Rechters en leden van de regering hoeven zich niet aan de wet te houden.
- Welke **twee** uitspraken zijn juist?

- 1p **12** Een krantenartikel over een rechtszaak:

Verdachten van woningovervallen voor de rechter.

ROTTERDAM - De officier van justitie heeft donderdag voor de rechtbank celstraffen geëist tegen drie mannen. Deze drie mannen worden onder andere verdacht van wapenhandel, overvallen en een schietpartij. De drie zouden zich schuldig hebben gemaakt aan acht overvallen, waaronder woningovervallen bij bejaarde mensen. De advocaat doet over twee weken uitspraak.

In de tekst van het krantenartikel is met opzet een fout gemaakt.

→ Welke **fout** staat in dit krantenartikel? Verbeter de fout.

1p 13 Bij de inhuldiging van koning Willem-Alexander (2013):

Twee weken voordat Willem-Alexander ingehuldigd werd als koning, gaf hij samen met zijn vrouw Máxima een televisie-interview. Op de vraag wat Willem-Alexander vond van zijn politieke rol als staatshoofd gaf hij als antwoord: "Het lijkt me echt niet verstandig hier een antwoord op te geven. De koning kan wel een persoonlijke mening hebben, maar die moet hij vaak voor zich houden."

Welk begrip past bij het antwoord dat Willem-Alexander **als koning** gaf in het interview?

- A ministeriële verantwoordelijkheid
- B recht op privacy
- C rechtsstaat
- D vrijheid van meningsuiting

Historisch overzicht vanaf 1900

1p 14 Op 28 oktober 1908 stond er in een Britse krant een interview met de Duitse keizer Wilhelm II. Hieronder staat een fragment uit dat interview:

Maar, zult u zeggen, hoe zit dat dan met de Duitse oorlogsvloot? Dat is toch zeker een bedreiging voor Engeland? Mijn antwoord is helder. Duitsland is een jong en groeiend rijk. Duitsland heeft een krachtige vloot nodig om die handel overal ter wereld te beschermen.

Hieronder staan twee oorzaken van de Eerste Wereldoorlog.

- industrialisatie
- militarisme

Beide oorzaken passen bij de bron.

→ Kies eerst één van deze twee oorzaken. Geef daarna aan waarom de gekozen oorzaak bij deze bron past.

2p 15 Een foto over een oorlog:

→ Leg uit, met behulp van een onderdeel uit de foto, over welke oorlog het hier gaat.

1p 16 Artikel 51 uit een vredesverdrag:

Na de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 moest Frankrijk gebieden afstaan aan Duitsland. Die gebieden moeten nu worden teruggegeven aan Frankrijk, vanaf de datum van de wapenstilstand.

Welk jaartal hoort bij dit artikel uit het vredesverdrag?

- A 1914
- B 1919
- C 1924
- D 1929

1p 17 Hieronder staan drie teksten:

tekst 1

Gisteren is in Weimar de grondwet gemaakt. Na verschijning in het Duitse Staatsblad is de grondwet officieel geworden. De volksvertegenwoordiging heet voortaan Rijksdag. De minister-president krijgt voortaan de titel Rijkskanselier.

tekst 2

In Berlijn is officieel bekend gemaakt dat Adolf Hitler door de Duitse president is benoemd tot Rijkskanselier. Vanmiddag om vijf uur komt zijn kabinet voor het eerst bij elkaar.

tekst 3

Vandaag is het voor de beurs in New York de zwartste dag sinds tientallen jaren geweest. Hoe groot de verliezen zijn, is op dit moment nog niet bekend, maar het verlies kan oplopen tot enkele miljoenen. In het begin van de middag heerste een paniekstemming.

→ Zet de teksten in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

3p 18 Hieronder staan zes begrippen:

- 1 censuur
- 2 democratie
- 3 dictatuur
- 4 persvrijheid
- 5 rechtsstaat
- 6 totalitair

→ Welke drie begrippen horen bij de '**Republiek van Weimar**'?

→ En welke drie begrippen horen bij '**nazi-Duitsland**'?

Zet de nummers van de begrippen óf bij 'Republiek van Weimar' óf bij 'nazi-Duitsland'. **Let op!** Elk nummer mag maar één keer gebruikt worden.

1p 19 Een schoolplaat over Amsterdam:

Toelichting

Links op het raam hangt een poster met de tekst 'stem NSB'.

Rechts hangt een bord tegen de muur met de tekst 'bureau voor maatschappelijke steun'.

Aan de rechterkant staat een man op straat die een bord omhoog houdt met de tekst 'wie helpt mij aan werk'.

De schoolplaat laat een straatbeeld zien in een bepaalde periode.

Over welke periode gaat de schoolplaat?

- A de jaren '20
- B de jaren '30
- C de jaren '40
- D de jaren '50

1p 20 In welke uitspraak staat een **oorzaak** van de Tweede Wereldoorlog?

- A Duitsland weigerde herstelbetalingen te betalen aan de Verenigde Staten.
- B Duitsland werd aangevallen door Frankrijk en Groot-Brittannië.
- C Veel Duitsers waren het niet eens met de bezetting van heel Duitsland door de geallieerden.
- D Veel Duitsers waren het niet eens met wat er in de Vrede van Versailles was afgesproken.

1p 21 Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vier afbeeldingen die gaan over de Tweede Wereldoorlog:

afbeelding 1

Duitse soldaten vernielen een slagboom bij de grens met Polen:

afbeelding 2

Amerikaanse brandweermannen blussen een brand in Pearl Harbor:

afbeelding 3

Duitse troepen trekken Amsterdam binnen:

afbeelding 4

Duitse troepen trekken een Russisch dorp binnen:

In welke afbeelding is **het begin** van de Tweede Wereldoorlog te herkennen?

- A afbeelding 1
- B afbeelding 2
- C afbeelding 3
- D afbeelding 4

- 1p 22 Een omschrijving van een historisch begrip:
De Polen hadden zich voorbereid op een strijd met kanonnen, ruiters en infanterie. De Duitsers kwamen echter met tanks, pantserwagens, vliegtuigen en parachutisten. Verrassing en snelheid vormden de belangrijkste onderdelen van hun aanvalsplan. Dat was nieuw.
→ Wat is de naam van deze nieuwe manier van oorlogvoeren van het Duitse leger?

- 1p 23 Een foto van een politicus:

Van deze persoon is het volgende bekend:

- Hij was de leider van één van de geallieerde landen tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Met zijn toespraken gaf hij mensen moed om door te vechten.
- Onder zijn leiding hield het land stand tegen een serie Duitse luchtaanvallen.

Wat is de naam van deze persoon?

- A Churchill
- B Kennedy
- C Roosevelt
- D Stalin

2p 24 Een invultekst:

In mei 1940 viel Duitsland de landen Frankrijk, ...(a)..., België en Luxemburg aan.
Deze landen waren te zwak voor het sterke Duitse leger.
Ondanks een grote luchtoorlog wist ...(b)... Groot-Brittannië niet te veroveren.
Hierna begon Hitler met de grote aanval op de Sovjet-Unie.
Dit werd een zeer bloedige oorlog.
Bij Stalingrad won uiteindelijk ...(c)... .

Hieronder staan enkele landen:

- 1 Duitsland
- 2 Groot-Brittannië
- 3 Nederland
- 4 de Sovjet-Unie

In de tekst zijn namen van landen weggelaten.

→ Vul per letter het nummer van het land in dat daarbij hoort.

Let op! Er blijft één land over.

2p 25 Een schilderij met als titel 'Hitler aan het front' (rond 1940):

Vijf begrippen:

- 1 antisemitisme
- 2 censuur
- 3 democratie
- 4 Führerprincipe
- 5 propaganda

→ Welke **twee** begrippen passen bij het schilderij?

- 1p 26 Welke landen behoorden tot de as-mogendheden?
A Duitsland - Japan - Italië
B Italië - Verenigde Staten - Japan
C Sovjet-Unie - Duitsland - Groot-Brittannië
D Verenigde Staten - Sovjet-Unie - Groot-Brittannië

- 1p 27 Bij een winkel in Den Haag tijdens de Tweede Wereldoorlog:

Stroop op bon

Welk begrip past bij deze bron?

- A antisemitisme
B distributiesysteem
C razzia
D stempelen
- 1p 28 Hieronder staan vier historische gebeurtenissen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog:
1 Bombardement op Rotterdam
2 Duitse capitulatie in Wageningen
3 Februaristaking
4 Hongerwinter
→ Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

1p 29 Sophia Litwinska vertelt:

'We werden een gebouw binnengeleid dat leek op een grote doucheruimte. Mensen waren in tranen; mensen schreeuwden tegen elkaar; mensen sloegen elkaar. Het waren gezonde mensen, sterke mensen, zwakke mensen en zieke mensen. Plotseling zag ik gassen binnenstromen door een heel klein raampje in het plafond. Ik moest hevig hoesten. Tranen stroomden uit mijn ogen en ik had een gevoel in mijn keel alsof ik zou stikken. Op dat moment hoorde ik dat mijn naam werd geroepen. Ik had de kracht niet om te antwoorden, maar stak mijn arm omhoog. Toen voelde ik dat iemand me vastgreep en me naar buiten gooide'.

Het verhaal van Sophia Litwinska gaat over haar persoonlijke ervaring in een gaskamer.

→ Geef een reden waarom de afloop van het verhaal uitzonderlijk te noemen is.

1p 30 Een krantenkop:

Over welke historische gebeurtenis gaat deze bron?

- A Amerikaans bombardement op Nagasaki
- B D-Day
- C Duitse aanval op de Sovjet-Unie
- D Japanse aanval op Pearl Harbor

1p 31 Een omschrijving van een periode van de Nederlandse geschiedenis:

Na de Tweede Wereldoorlog begon een nieuwe periode in de Nederlandse geschiedenis. Alle verwoeste infrastructuur moest hersteld worden om de economie weer gezond te maken. Mede dankzij hulp van de Verenigde Staten was dit een zeer succesvolle periode in de Nederlandse geschiedenis. Omstreeks 1955 was de meeste schade van de Tweede Wereldoorlog hersteld.

Welk begrip past bij de bron?

- A aanpassingspolitiek
- B consumptiemaatschappij
- C distributiesysteem
- D wederopbouw

2p 32 Een kaart van Duitsland:

Drie uitspraken:

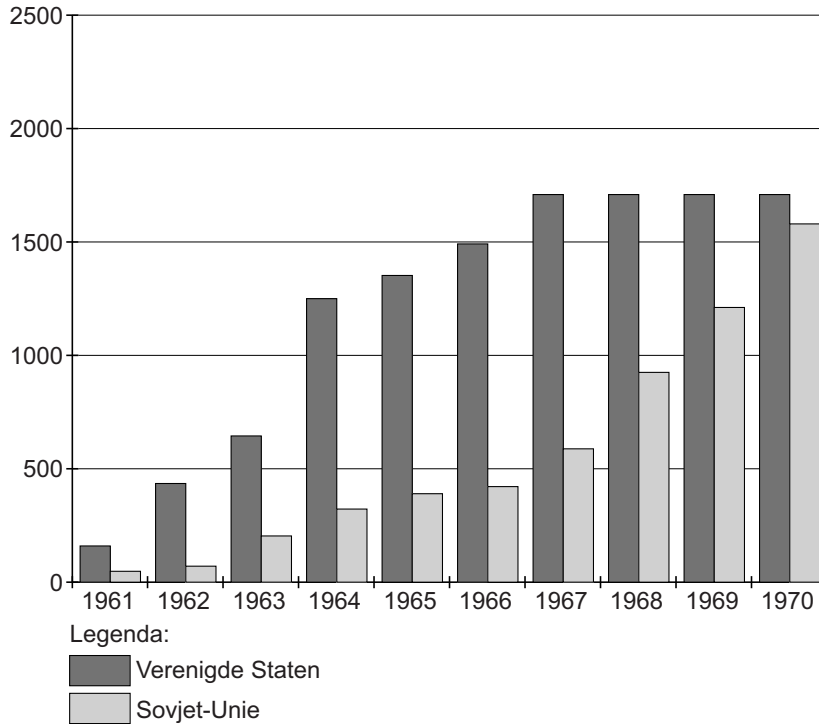
- 1 De kaart gaat over Duitsland vóór de Tweede Wereldoorlog.
 - 2 De Britse, Franse en Amerikaanse zone vormen later samen de BRD.
 - 3 De vier zones op de kaart worden satellietstaten genoemd.
- Geef per uitspraak aan of deze **juist** of **onjuist** is.

In 1955 werd het Warschaupact opgericht.

→ Welke vier landen horen bij het Warschaupact? Schrijf alleen de nummers op.

1p 34 Kernwapenproductie van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in de periode 1961-1970:

Welke conclusie naar aanleiding van de bron is juist?

- A De Sovjet-Unie had in 1970 meer kernwapens dan de Verenigde Staten.
- B De Sovjet-Unie heeft de Koude Oorlog gewonnen van de Verenigde Staten.
- C Er was sprake van een wapenwedloop tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie.

3p 35 Drie gebeurtenissen uit de Koude Oorlog:

- Blokkade van Berlijn
- Bouw van de Berlijnse Muur
- Cubacrisis

Drie omschrijvingen uit de Koude Oorlog:

- Alle toegangswegen naar de stad werden in de periode 1948-1949 afgesloten, zodat er al snel een voedseltekort ontstond.
- In de nacht van 12 op 13 augustus 1961 gaf de Sovjetleider toestemming tot de bouw van deze betonnen grens.
- In oktober 1962 gaf de president opdracht tot een zeeblokkade om alle Russische schepen op kernwapens te onderzoeken.

Drie leiders uit de tijd van de Koude Oorlog:

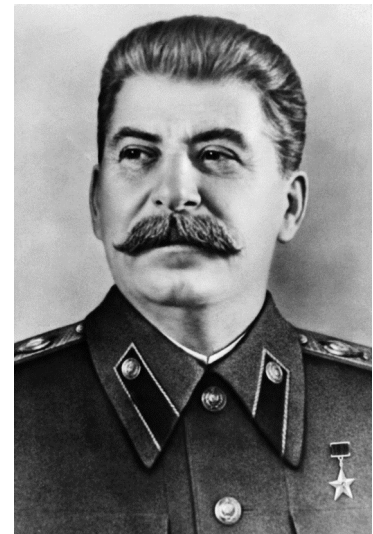
1 Chroesjtsjov

2 Kennedy

3 Stalin

→ Geef per gebeurtenis aan welke omschrijving daarbij hoort en welke leider daarbij hoort.

1p 36 Opvang van gastarbeiders in Nederland:

Over welke periode gaat deze foto?

- A 1900-1910
- B 1930-1940
- C 1960-1970
- D 1990-2000

2p 37 Een invulopdracht over het einde van de communistische regeringen in Oost-Europa:

Vanaf het jaar ...**(a)**... begonnen er massale protesten te komen in meerdere landen in Oost-Europa.

Vooraf in ...**(b)**... vonden er massademonstraties plaats, waarbij er vrije verkiezingen werden geëist.

→ Vul het schema in op de uitwerkbijlage.

- 1p 38 In de periode 1990-2000 was er in de politiek veel discussie over de verzorgingsstaat.
Welke uitspraak past bij deze discussie?
- A De kosten werden te hoog en de regering wilde bezuinigen op de verzorgingsstaat.
 - B De regering wilde dat meer mensen gebruik gingen maken van de verzorgingsstaat.
 - C Door de invoering van de euro werd het veel te duur voor de regering om iedereen te verzorgen.
 - D Volgens de regels van de EU gaf de Nederlandse regering te weinig geld uit aan de verzorgingsstaat.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

1p 39 Van een internetsite (2013):

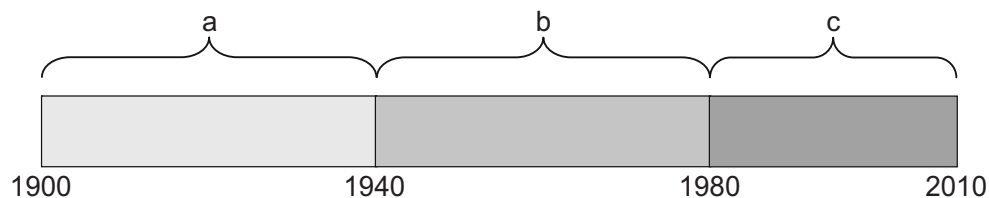
Aanslagen 11 september

Op 11 september 2001 gebeurde er iets waar de hele wereld van schrok. Er werd een terroristische aanslag gepleegd op enkele belangrijke gebouwen in de Verenigde Staten. De beroemde Twin Towers in New York en het Pentagon in Washington waren het doelwit van de aanslagen. Hierbij kwamen bijna 3000 mensen om het leven.

In welke uitspraak staat een **gevolg** van deze aanslagen?

- A De Verenigde Staten begonnen een oorlog tegen het terrorisme.
- B De Verenigde Staten en de Sovjet-Unie beëindigden de Koude Oorlog.
- C De Verenigde Staten werden een totalitaire staat.
- D Een aantal landen uit Oost-Europa werd lid van de NAVO.

1p 40 Een tijdbalk van 1900-2000:

Hieronder staan vier gebeurtenissen:

- 1 De landen van de EEG gaan verder werken in een nieuwe organisatie, de EU.
 - 2 De regering Colijn begint met de bezuinigingspolitiek en werkverschaffingsprojecten.
 - 3 De Verenigde Staten en de Sovjet-Unie gaan samenwerken tegen nazi-Duitsland.
 - 4 Oost- en West-Duitsland vormen samen weer één land.
- Welke gebeurtenis vond plaats in periode a?